

Spredte Træk

til Belysning af forskellige Landbrugsorganisa- tioners Udvikling i det 20. Aarhundrede.

Samtidig med at Landøkonomisk Aarbog hvert Aar søger at bringe de nyeste Oplysninger angaaende det danske Landbrugs Organisation, kan man, ved at se tilbage i Aarbogens ældre Aargange, faa et lille Overblik over Udviklingen paa enkelte Omraader indenfor Landbruget.

Aarbogen udkom første Gang i 1900, og ved at sammenholde forskellige af de Oplysninger, som denne første Aargang indeholdt, med de tilsvarende Tal i den sidst udkomne, 19. Aargang, kan man følge den Udvikling, der paa forskellige Omraader har fundet Sted i den Snes Aar, der snart er forløbne siden Aarhundredskiftet. Et saadant Tilbageblik er ikke uden Interesse, og i det følgende er fremdraget nogle Tal vedrørende enkelte Sider af vort Landbrugs Organisation.

Af Landboforeninger fandtes der i 1900 102 med ca. 59.860 Medlemmer, medens Antallet nu er steget til 122 Foreninger med ca. 106.400 Medlemmer, altsaa op imod en Fordobling af Medlemsantallet. Foreningernes økonomiske Virkemidler er stegne i Forhold dertil, idet den samlede aarlige Indtægt af Medlemsbidrag er steget fra ca. 148.900 Kr. i 1900 til ca. 253.000 Kr. nu. Dertil kommer, at Statstilskudet til Landboforeningernes forskellige Foranstaltninger ogsaa er steget.

Interessant er det at se paa den Udvikling, der har fundet Sted indenfor Landboforeningernes Ledelse. De første lokale Landboforeninger oprettedes i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede efter Tilskyndelse af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der som bekendt var bleven oprettet i 1769, oprindeligt som et Præmieselskab. Ligesom Landhusholdningsselskabet var disse første lokale Landboforeninger nærmest patriotisk-filantropiske Selskaber, hvor Embedsmænd, Præster o. lign. havde Ledelsen, og de dannede ofte et Bindeled mellem Landhusholdningsselskabet og Befolkningen. Omkring ved Aarhundredets Midte antog Foreningernes Virksomhed samt deres Ledelse og Tilslutning noget ændrede Former, idet Godsejerne og de større Selvejerbønder begyndte at tage mere Del i Ledelsen, og Bønderne, som jo nu udgør den overvejende Part af Medlemmerne, begyndte at indmelde sig. Samtidig blev Foreningernes Opgaver begrænset mere end tidligere til de egentlige landøkonomiske Formaal. Gennem sidste Halvdet af forrige Aarhundrede blev en Mængde Foreninger oprettet, og den væsentligste Del af den Forøgelse af Foreningernes Medlemsantal, som fandt Sted i denne Periode, ved Tilslutning dels til de allerede bestaaende Landboforeninger, dels til de mange nyoprettede, kom fra Bønderne. Det er naturligt, at denne Udvikling i Foreningernes Tilslutning efterhaanden ogsaa maatte give sig Udtryk i deres Ledelse. Et Par Tal viser da ogsaa, hvorledes Bondestanden nu i betydelig højere Grad end for omtrent 20 Aar siden har overtaget Ledelsen indenfor Landboforeningerne. I 1900 var de 47% af Landboforenings-Formændene Gaardejere o. lign., medens 53% var Godsejere, Proprietærer, Forpagtere, Embedsmænd o. lign.; de to Grupper var altsaa omtrent ligelig repræsenteret. Nu er derimod de 69% Gaardejere o. lign., medens kun 31% hører til den anden Gruppe.

Samtidig med, at der indenfor Landboforeningerne

gennem Tiderne i Ledelsen er sket den forannævnte Forskydning, er en hel ny Art af landøkonomiske Foreninger opstaaet i den sidste Snes Aar, nemlig Husmandsforeningerne. Under den nuværende Form har Dannelsen af disse Foreninger taget Fart fra Aarhundredskiftet; Bevægelsen er fremstaaet af en stærkt voksende Trang hos Husmandsstanden til selv at overtage Ledelsen af egne Anliggender. Medens der saaledes kun fandtes faa Husmandsforeninger ved Aar 1900, er Antallet i 1918 931 med ca. 60.900 Medlemmer. Altsaa er der her sket en meget betydelig Udvikling indenfor Landbrugets Organisation siden Aarhundredskiftet.

Indenfor Foreninger med mere specielle Formaal er der ganske naturlig samtidig sket en betydelig Fremgang. Angaaende Avlsforeningerne skal anføres, at der i 1900 fandtes af Kvægavlsforeninger 585 statsunderstøttede Foreninger med 14.450 Medlemmer og 670 Tyre; Statstilskudet til disse var i Finansaaret 1899—1900 69.970 Kr.; desuden fandtes 25 ikke statsunderstøttede Foreninger. I Begyndelsen af 1918 findes ialt 999 Kvægavlsforeninger med ca. 24.600 Medlemmer og 1.134 Tyre, og Statstilskudet til disse var i 1916—17 85.366 Kr.

Af Kontrollforeninger fandtes i 1900 180 statsunderstøttede Foreninger med 3.880 Medlemmer og 76.140 Køer, og Statstilskudet var i Finansaaret 1899—1900 31.500 Kr.; desuden fandtes 10 ikke statsunderstøttede Foreninger. I 1918 er der 707 Kontrollforeninger med ca. 16.500 Medlemmer og ca. 243.600 Køer; Statstilskudet var i 1916—17 117.130 Kr. Indenfor Kontrollforeningerne har der altsaa fundet en overordentlig stærk Udvikling Sted i den sidste Snes Aar, idet Medlemsantallet er steget til det 4-dobbelte og Koantallet til mellem det 3- og 4-dobbelte.

Tilslutningen til Mejeriforeningerne er gaaet betydelig frem i den oftnævnte Tidsperiode. I 1900 var der 13 Mejeriforeninger med 496 Mejerier og 8.000 Kr

i samlet aarlig Medlemsbidrag. I 1918 er der 22 Foreninger med 1.289 Mejerier og 54.400 Kr. i samlet aarlig Medlemsbidrag.

Af Andelsmejerier var der i 1900 1.029 og i Begyndelsen af 1918 1.214. Antallet af Andelsslagterier er stærkt forøget i dette Tidsrum, nemlig fra 25 til 46; derimod er Privatslagteriernes Tal gaaet ned fra 20 til 16.

En Foranstaltning, der indenfor Landbruget efterhaanden har faaet stor Betydning, og hvor der siden sidste Aarhundredskifte har fundet en betydelig Fremgang Sted, er den landøkonomiske Konsulentvirksomhed. Det er dog ikke indenfor den Del af Konsulentstaben, der er ansat af Staten, Fremgangen i Antallet har fundet Sted, thi Antallet af landøkonomiske Statskonsulenter er i 1918 det samme som i 1900, nemlig ialt 18. Derimod er der sket en betydelig Forøgelse af Foreningskonsulenternes Tal, som i 1900 var ca. 42, men nu ca. 112. Naar man kender den Udvikling, der i den sidste Snes Aar har fundet Sted i Forsøgsvæsenet paa Planteavlens Omraade, overrasker det ikke at se, at den overvejende Del af det forøgede Konsulentantal er taget i Planteavlens Tjeneste. Af de i 1900 værende ca. 42 Foreningskonsulenter var langt den overvejende Del Husdyrbrugskonsulenter, idet kun ca. 5 tog sig af Planteavl. I 1918 er Forholdet det, at ca. 44 Konsulenter virker i Husdyrbrugets Tjeneste, medens ca. 56 er Planteavls- og Havebrugskonsulenter, og ca. 12 er Regnskabskonsulenter uden tillige at være Konsulenter i de to andre nævnte Grene af Landbruget. Der virker ialt ca. 24 Konsulenter i Regnskabsføring, hvoraf Halvdelen tillige er Konsulenter i Planteavl eller Husdyrbrug og altsaa indgaar i de foran nævnte Tal.

Den overvejende Del af de nuværende Foreningskonsulenter er Landbrugskandidater, nemlig de 70°%, medens i 1900 kun ca. 28°% var Landbrugskandidater. I Forbindelse hermed skal nævnes, at An-

tallet af aarlig demitterede Landbrugskandidater er steget til henimod det dobbelte i de sidste 20 Aar, idet der i 1896—97 blev 23 Landbrugskandidater og i 1916—17 42.

Uden iøvrigt nærmere at komme ind paa en Sammenligning mellem de Tilskud, der ved Aar 1900 fra Statens Side ydedes til de forskellige Grene af Landbruget, og de nuværende Statstilskud, skal sluttelig anføres, at Landbrugsministeriets Budget for Finansaaret 1900—01 var paa 3.3 Mill. Kr., medens det for 1916—17 er 4.9 Mill. Kr.

H. M. Knudsen.
